

Кръстан Дянков
Разказвачът Ърскин
Колдуел

В коридорите на американската литература отдавна броди самотна-та фигура на вече попрегърбения и сребровлас Ърскин Колдуел, онзи странен разказвач, когото годините не успяха да прекарат през своето унифициращо сито. Той така и не се поддаде на толкова изкусителната булевардност, блискаща сюжети и „герои“ на всяка крачка, и предпочете да си остане при „своите“ – безкъсметните, сиромасите, подгонените, смешните в очите на порядъчна Америка, която с такова лицемерно удоволствие ги кръщаваше „гротески“, когато пиесата по романа му „Тютюнев път“ се играеше вечер след вечер на Бродуей в продължение на седем години. Американската литературна критика и досега се пита какъв етикет – в този свят на опаковките – да постави на явлението Ърскин Колдуел. Всяка национална литература има но една челна фаланга, в която крачат или най-добрите ѝ представители, или писателите с най-много продадени книги (две абсолютно различни категории!). За тях и читатели, и критика са изковали удобни епитети – веднъж ще ги нарекат „живи класици“, друг път ще видят в тяхно лице олицетворение на „добрата стара традиция“, групират ги според случая в петорки, в течения, в звена към едно или друго литературно издание, а най-често ги виждат като некоронованите господари на малки лични литературни региони с определен географски център. Голяма е изглежда нуждата на потребителя да категоризира и подрежда нещата, та някак по-лесно и безболезнено да ги възприема, поглъща и храносмила. Американската литература изобилства с такива пакетирани писателски групи и Колдуел се срещаше в коя ли не от тях. С кого ли не са го поставяли, къде ли не беше местен и неговият регион – от Юга до горите на Мейн. Но той си остана самотният попрегърбен разказвач на обикновени, всекидневни, прозаични историйки, които се случват със също такива обикновени, прозаични хорица, каквито с милиони всекидневно крачат по тая земя – угрижени, влюбени, забравени или бленувани, захвърлени на социалното буните или едва-едва кретащи през един живот, който все някак ще трябва да се изживее...

Със своя класически вече „Тютюнев път“ през 30-те години Ърскин Колдуел стана един от строителите на новия пролетарски роман в Америка. Това бе времето, когато Ъптън Синкълър, Хауърд Фаст, Клифърд Одетс, Майкъл Голд и групата на списание „Мейнстрийм“ енергично и страстно се бяха вдигнали да сплотят безчетната армия на най-жестоко пострадалите от знаменитата Голяма криза на Уолстрийт. По това време Ърскин Колдуел защити своята идеологическа позиция най-вече с оживената си обществена дейност; познаващ издъно проблемите на

„дъното“, изпитал сам на гърба си неволята на много професии и заедно с това – на много унижения, той написа тогава няколко удивителни по своята социална сила памфлети и книги, които и до ден-днешен могат да се сочат като образци на действената журналистика. Достатъчно е да спомена само неговата прочута брошура „Фермерът–изполичар“, която за първи път показва на Америка нечуваните условия, в които се ражда нейният памук и нейната царица. Или пък поредицата от социално-политически проучвания „Тези лица са ви познати“, „Кажете, не са ли това САЩ?“ и др., които със силата на документалния разказ и дълбоко ангажираната репортажна фотография и сега си остават едни от най-сериозните социални документи в американската публицистична проза. И се чудя: как ли без Ърскин Колдуел, как ли без неговото перо и проникателно око щяхме да познаваме тъй добре тези критични времена в новата американска история, как без неговите деградирани страдалци в социалната утайка на САЩ щяхме да опознаем психиката и дълбоките личностни и обществени поражения на типичното американско насилие във всички посоки на житейската схема.

В огромното по обем творчество на Колдуел разказът заема водещо място. В стеснените рамки на тази малка форма той като че се разстила най-широко, диша най-свободно, вижда пай-надалеко. Винаги прости по конструкция, еднопланови в сюжетното развитие и дълбоко земни в тематичния си кръг, неговите разкази са като малки евангелия за живота на обикновения герой. В тях не се казва нещо особено сложно, не се дири миналото, не се създава обкръжението, в което се е появил и дошъл до нас характерът, с когото писателят ни среща. Тези разкази не притежават суровата епичност на усложнения битов и социален детайл, на широкото и пълноводно повествование, на тежките фамилни обречености и невероятни приключения в света на някое сложно въображение. В тях почти няма начало и край, защото са като изрезки от действителността, като снимки, като погледи през полуоткрехната врата, долавящи само мигове от живота, дочуващи само откъслечни фрази от диалозите на хората, забелязващи само някоя незначителна подробност, която при това не е утежнена със символни подтекстове. Така, разказ след разказ, пред очите ни постепенно израства една Америка уж камерна, а не помалко епична, уж комична, ала страшна в сляпата буря на социалната нетърпимост, уж приглушена в лесовете на Мейн, но жестока и безсмислена в памучните поля на Джорджия. Защото Колдуел-разказвачът е вдълбал писателското си длето в душите на мъчениците с всякакъв цвят на кожата, населяващи една тъжна страна с чудовищни проблеми, и е

съумял да извае незабравими лица и близки до всекиго съдби.

КРАЙ

© 1980 Кръстан Дянков

Сканиране и разпознаване: NomaD, 2008

Редакция: sir_Ivanhoe, 2008

Публикация

Ърскин Колдуел. Муха в ковчега

Американска, първо издание

Литературна група IV

Преводач, съставител: Кръстан Дянков, 1980

Редактор София Яневска

Оформление Веселин Павлов

Художник-редактор Веселин Христов

Технически редактор Васко Вергилов

Коректор Виолета Славчева

Дадена за набор на 25. V. 1980 г. Излязла от печат на 25. IX. 1980 г. Формат 60/90/16

Издателски № 1629 Издателски коли 15,75 Печатни коли 15,75 УИК 15,74 Цена 1,81
лева

Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1980

ДП „Димитър Найденов“, В. Търново

07 – 9536622411

5637–72–80

Ч–820

Разказите и повестта, съставляващи настоящия сборник, са взети от следните
оригинални издания:

The Bastard & the Poor Fool

Kneel to the Rising Sun

American Earth

Southways

We Are the Living

Gulf Coast Stories

When You Thing of Me

The Complete Stories of Erskine Caldwell

Въведението „Устрем, на който не можеш да кажеш «НЕ»“, е откъс от биографичната
книга Call It Experience

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7264>]